

POSTANOWIENIE

Dnia 9 grudnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z odwołania A. S.A. w W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Warszawie
z udziałem K. P. i A. D. sp. z o.o. w W.
o wysokość podstawy wymiaru składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 9 grudnia 2025 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 17 września 2024 r., sygn. akt III AUa 2558/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od A. S.A. z siedzibą w W. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w Warszawie 1800 (jeden tysiąc osiemset) złotych wraz z odsetkami wynikającymi z art. 98 § 1¹ Kodeksu postępowania cywilnego tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Warszawie w sprawie o wysokość podstawy wymiaru składki z udziałem K. P. i A. D. sp. z o.o. w W. wyrokiem z dnia 10 czerwca 2022 r. oddalił odwołanie A. P. S.A. w W. (odwołująca się Spółka) od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Warszawie z dnia 17 lipca 2013 r. ustalającej podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenia

zdrowotne dla K. P. za okres od czerwca 2008 r. do lipca 2008 r., od września 2008 r. do grudnia 2008 r., od stycznia 2009 r. do grudnia 2009 r. i od stycznia 2010 r. do marca 2010 r. podlegającego ubezpieczeniom jako pracownik u płatnika składek A. P. S.A.

Od powyższego wyroku odwołująca się Spółka wniosła apelację. Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 17 września 2024 r. oddalił apelację A. P. S.A. w W. , nie znajdując podstaw do uwzględnienia.

Skarga kasacyjna odwołującej się Spółki została oparta na podstawie naruszenia prawa materialnego, a mianowicie: a) art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, iż zastosowanie tej normy prawnej do zaistniałego w sprawie stanu faktycznego jest uzasadnione, podczas gdy nie zostały spełnione wszystkie przesłanki, o których mowa w art. 8 ust. 2a ustawy systemowej niezbędne dla uznania, iż odwołujący był zobowiązany odprowadzać składki na ubezpieczenie społeczne za zainteresowanego K. P. jak za pracownika z tytułu jego zatrudnienia na podstawie umowy cywilnoprawnej z osobą trzecią, z uwagi na brak wykonywania przez niego w ramach umowy cywilnoprawnej pracy na rzecz pracodawcy;

b) art. 8 ust. 2a w zw. z art. 4 pkt 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, iż płatnikiem składek za osobę wykonującą pracę na podstawie umowy zlecenia zawartej z osobą trzecią, jeżeli w ramach takiej umowy i umowy o pracę czynności nie można rozdzielić, jest pracodawca, podczas gdy treść tego przepisu nie daje podstaw do takiego przyjęcia, a prezentowana przez Sąd pierwszej i Sąd drugiej instancji interpretacja narusza art. 2 w zw. z art. 64 ust. 3 oraz art. 84 Konstytucji RP. Odwołująca się Spółka wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i rozstrzygnięcie sprawy co do istoty przez uwzględnienie apelacji w całości oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, a także o rozpoznanie skargi kasacyjnej na rozprawie.

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, skarżąca wskazała na potrzebę wykładni przepisów prawa materialnego, to jest: art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych. Wskazała również na zagadnienia prawne, powstałe na

kanwie niniejszej sprawy, a mianowicie: czy wystarczającą przesłanką do zastosowania art. 8 ust. 2a ustawy systemowej jest fakt, iż obowiązków zainteresowanego (pracownika/zleceniobiorcy) wykonywanych w ramach umowy o pracę zawartej z pracodawcą i w ramach umowy zlecenia zawartej z podmiotem trzecim nie da się rozdzielić, czy też do zastosowania art. 8 ust. 2a ustawy systemowej konieczne jest, żeby rezultat pracy/usług zainteresowanego wykonywanych w ramach umowy zlecenia otrzymywał pracodawca zainteresowanego. Zagadnienie to sprowadza się do kwestii uznania, czy płatnikiem składek za osobę wykonującą pracę na podstawie umowy zlecenia zawartej z osobą trzecią (zleceniodawcą), jeżeli w ramach takiej umowy i umowy o pracę czynności nie można rozdzielić, jest pracodawca, pomimo iż rezultaty pracy otrzymywał inny niż pracodawca i inny niż zleceniodawca podmiot?”. Przepis art. 8 ust. 2a ustawy systemowej nie daje podstaw do takiego przyjęcia, a prezentowana przez Sąd pierwszej i drugiej instancji wykładnia w powyższym zakresie uznawana jest w doktrynie za naruszającą art. 2 w zw. z art. 64 ust. 3 oraz art. 84 Konstytucji RP.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie od odwołującej się na rzecz organu rentowego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W piśmie procesowym z dnia 29 stycznia 2025 r., zatytułowanym odpowiedź na skargę kasacyjną odwołującego, zainteresowany A.D. sp. z o.o.o. w W. podniósł, że w całości podziela i podtrzymuje prezentowane w skardze kasacyjnej stanowisko i zawarte w niej twierdzenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej, nie znajdując też okoliczności, które obowiązuje jest brać pod uwagę z urzędu w ramach przedsądu.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania został oparty na przesłance występowania w sprawie istotnych zagadnień prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.). W ocenie Sądu Najwyższego przesłanka ta w istocie nie występuje.

Zagadnienie prawne, uzasadniające przyjęcie skargi do rozpoznania przez Sąd Najwyższy, musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń, 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny – tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu, 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą – tak, aby udzielenie odpowiedzi na postawione pytanie ułatwiło sądowi odwoławczemu podjęcie decyzji jurysdykcyjnej co do istoty sprawy, 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście poważne wątpliwości, ze względu na użycie przez ustawodawcę przymiotnika kwalifikującego „istotne”. W sprawie nie występuje więc istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., jeżeli ocena sformułowanego przez skarżącego problemu jest jednoznaczna (postanowienia Sądu Najwyższego z: 11 grudnia 2007 r., I PK 220/07, LEX nr 864044; 10 stycznia 2014 r., III UK 59/13, LEX nr 1648611; 31 stycznia 2018 r., II UK 147/17, LEX nr 3373309). Ponadto, nie można uznać, aby w sprawie występowało zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii prawnej przedstawianej przez skarżącego, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (postanowienia Sądu Najwyższego z: 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka z 2003 r. nr 13, poz. 5; 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, LEX nr 523522; 29 sierpnia 2025 r., I CSK 1937/24, LEX nr 3922096).

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub

wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć. Nie istnieje przy tym istotne zagadnienie prawne ani potrzeba wykładni przepisów prawa, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia oraz wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (postanowienia Sądu Najwyższego z: 17 marca 2015 r., I PK 4/15, LEX nr 1661934; 23 kwietnia 2015 r., I CSK 691/14, LEX nr 1678062; 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, LEX nr 523522; 5 sierpnia 2025 r., III USK 143/24, LEX nr 3900096).

Sformułowane przez skarżącą zagadnienia prawne nie spełniają wymienionych wyżej kryteriów, gdyż kwestie w nich ujęte zostały już wielokrotnie i jednolicie rozstrzygnięte przez Sąd Najwyższy, co jasno wynika z licznych orzeczeń tego Sądu. Podnoszone przez skarżącą kwestie, związane z obowiązkami spoczywającymi na płatniku składek oraz łączące się z wątpliwościami formułowanymi na tle powołanych przez nią przepisów art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie stanowią o wątpliwościach w wykładni prezentowanej dotychczas w orzecznictwie Sądu Najwyższego odnośnie do interpretacji pojęcia pracodawcy i płatnika składek na gruncie przepisów ustawy systemowej.

Przedstawione przez skarżącą wątpliwości, ujęte jako „istotne zagadnienia prawne” w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, zostały rozstrzygnięte przez Sąd Najwyższy we wcześniejszych orzeczeniach. Sformułowane przez skarżącą problemy, nazwane „zagadnieniami prawnymi”, nie spełniają zatem wymienionych wyżej kryteriów, były bowiem wielokrotnie i jednolicie rozstrzygane przez Sąd Najwyższy i nie wykazano, że zachodzi rozbieżność w orzecznictwie.

Wykładnia art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych została dokonana w uchwale Sądu Najwyższego z 2 września 2009 r., II UZP 6/09 (OSNP 2010, nr 3-4, poz. 46). Do uzasadnienia tej uchwały nawiązują motywy

zaskarżonego wyroku. W uchwale tej Sąd Najwyższy zauważył, że z art. 18 ust. 1a ustawy wynika logicznie, iż w odniesieniu do pracowników (w rozumieniu przyjętym w art. 8 ust. 2a ustawy) płatnikiem składek jest pracodawca, a przychód z tytułu umowy cywilnoprawnej „uwzględnia się” w podstawie wymiaru składek z tytułu stosunku pracy. Pracodawca, ustalając podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu stosunku pracy, powinien więc zsumować wynagrodzenie z umowy cywilnoprawnej z wynagrodzeniem ze stosunku pracy. Wniosek powyższy nie budzi wątpliwości w przypadku pracownika, z którym sam pracodawca zawarł umowę cywilnoprawną w sytuacji określonej w art. 8 ust. 2a. Takie samo rozwiązanie jest uzasadnione również w sytuacji, gdy umowa cywilnoprawna została zawarta z innym podmiotem (osobą trzecią), lecz praca w ramach tej umowy jest wykonywana na rzecz pracodawcy. Obowiązki płatnika powinny bowiem obciążać podmiot, na rzecz którego praca w ramach umowy cywilnoprawnej jest faktycznie świadczona i który w związku z tym uzyskuje jej rezultaty, unikając obciążeń i obowiązków wynikających z przepisów prawa pracy (np. co do wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych). Należy też wziąć pod uwagę, że przewidzianej w art. 18 ust. 1a ustawy systemowej operacji uwzględnienia w podstawie wymiaru składek z tytułu stosunku pracy przychodu uzyskiwanego z tytułu umowy cywilnoprawnej nie jest w stanie wykonać osoba trzecia, będąca zamawiającym (zlecającym) w umowie cywilnoprawnej zawartej z pracownikiem. Teoretycznie może ona nawet nie wiedzieć, że zleceniobiorca (przyjmujący zamówienie) jest pracownikiem podmiotu, dla którego świadczy usługi (wykonuje dzieło) w ramach własnej umowy. Konkludując, Sąd Najwyższy stwierdził, że pracodawca, którego pracownik wykonuje na jego rzecz pracę w ramach umowy o dzieło zawartej z osobą trzecią, jest płatnikiem składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe z tytułu tej umowy.

W przywołanej uchwale Sądu Najwyższego z 2 września 2009 r., II UZP 6/09, rozstrzygnięto zatem jednoznacznie przedstawione we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej pytania o to, który z podmiotów – pracodawca czy strona umowy cywilnej (osoba trzecia) – jest płatnikiem składek w opisanej konfiguracji podmiotowej. Przymiot płatnika składek przypisano pracodawcy, którego pracownik wykonuje na rzecz swojego pracodawcy pracę w ramach umowy cywilnoprawnej (w

tym przypadku umowy o dzieło) zawartej z osobą trzecią. Poglądy te zostały zaaprobowane w późniejszych wyrokach Sądu Najwyższego (m.in. wyroki z: 14 stycznia 2010 r., I UK 252/09, LEX nr 577824; 22 lutego 2010 r., I UK 259/09, LEX nr 585727; 18 października 2011 r., III UK 22/11, OSNP 2012, nr 21-22, poz. 266; 13 sierpnia 2024 r., II USKP 30/24, LEX nr 3746342).

W wyroku z 14 stycznia 2010 r. (I UK 252/09) Sąd Najwyższy stwierdził, że przedstawiona wykładnia art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych pozostaje aktualna także w stosunku do pracowników wykonujących na rzecz swojego pracodawcy pracę na podstawie umowy zlecenia zawartej z osobą trzecią. Dla celów ubezpieczeń społecznych zarówno wykonywanie pracy na podstawie umów cywilnoprawnych zawartych z pracodawcą, jak i zawartych wprawdzie z osobą trzecią, ale gdy praca wykonywana jest na rzecz pracodawcy, jest traktowane tak jak świadczenie pracy w ramach klasycznego stosunku pracy łączącego jedynie pracownika z pracodawcą (uchwała Sądu Najwyższego z 26 sierpnia 2021 r., III UZP 3/21, OSNP 2022, nr 2, poz. 17; wyroki Sądu Najwyższego z: 6 lutego 2014 r., II UK 279/13, LEX nr 1436176; 27 kwietnia 2017 r., I UK 182/16, LEX nr 2279009; 20 sierpnia 2020 r., III UK 93/19, LEX nr 3225129; 18 września 2024 r., II USKP 13/24, LEX nr 3771406).

W wyroku z 18 października 2011 r. (III UK 22/11) Sąd Najwyższy przyjął, że pracodawca (w rozumieniu art. 3 k.p.) jest z mocy art. 4 pkt 2 lit. a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych płatnikiem składek za pracowników pozostających z nim w stosunku pracy i jednocześnie wykonujących na jego rzecz pracę w ramach umów cywilnoprawnych zawartych z osobą trzecią (art. 8 ust. 2a tej ustawy). Sąd Najwyższy przedstawił obszerne uzasadnienie poglądu, zgodnie z którym płatnikiem składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne pracowników wykonujących na rzecz pracodawcy pracę na podstawie umów cywilnoprawnych jest pracodawca, także wtedy, gdy umowa cywilnoprawna została zawarta przez pracownika z osobą trzecią. W świetle art. 9 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (ustawy systemowej) stosunek pracy jest bezwzględnym tytułem ubezpieczeń, gdyż nigdy nie może dojść do zwolnienia z obowiązku ubezpieczenia osoby mającej status pracownika. Jednocześnie ustawodawca wprowadził normatywny prymat tego tytułu ubezpieczenia, albowiem w razie zbiegu tytułu

pracowniczego z innym pracownik podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym tylko z racji pozostawania w stosunku pracy. W tym kontekście należy wyjaśnić znaczenie pojęcia „pracownik” jako podmiotu obowiązkowych ubezpieczeń społecznych. Zamieszczona w art. 8 ust. 1 ustawy systemowej regulacja, zgodnie z którą pracownikiem jest osoba pozostająca w stosunku pracy, w zasadzie nie definiuje samodzielnie tego pojęcia, lecz odsyła do przepisów Kodeksu pracy (art. 2 k.p.). Korespondujący z unormowaniami prawa pracy zakres pojęcia „pracownik” uległ jednak rozszerzeniu w art. 8 ust. 2a ustawy systemowej. Według tego przepisu za pracownika, w rozumieniu ustawy, uważa się także osobę wykonującą pracę na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, albo umowy o dzieło, jeżeli umowę taką zawarła z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy, lub jeżeli w ramach takiej umowy wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy. W literaturze prawniczej akcentuje się użycie przez ustawodawcę konstrukcji „uznania za pracownika”. W art. 8 ust. 2a ustawy systemowej ustawodawca nie podważył zatem wyrażonej w art. 65 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zasady wolności pracy i nie zakwestionował cywilnoprawnego charakteru wymienionych w tym przepisie umów, ale z ich zawarciem, w okolicznościach opisanych hipotezą komentowanej normy prawnej, związał skutki w zakresie ubezpieczeń społecznych takie jak przy umowie o pracę (I. Jędrasik – Jankowska, Konstrukcja uznania za pracownika w prawie ubezpieczenia społecznego, *Praca i Zabezpieczenie Społeczne* 2011, nr 8, s. 23 – 24). Skoro jednak omawiany przepis stanowi o uznaniu za pracownika „w rozumieniu ustawy”, to znaczy, że owo uznanie ma zastosowanie tylko na gruncie tego aktu, ale zarazem we wszystkich jego unormowaniach. Nie można zatem zawężyć konsekwencji prawnych omawianego przepisu tylko do skutków wynikających z art. 6, art. 11, art. 12 oraz art. 9 ustawy systemowej, a dotyczących istnienia obowiązkowych ubezpieczeń emerytalnego, rentowych, chorobowego i wypadkowego takiej osoby oraz nadrzędności tego tytułu ubezpieczeń nad innymi. Zastosowana przez ustawodawcę konstrukcja „pracownika” odnosi się do całej regulacji ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, a więc także do tych przepisów, które dotyczą funkcjonowania

stosunku ubezpieczeń społecznych, a określają m.in. podstawę wymiaru i wysokość składek na te ubezpieczenia oraz obowiązki płatnika w zakresie obliczania i opłacania składek, a następnie przekazywania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych imiennych raportów. Skutki prawne w sferze samego podlegania ubezpieczeniom społecznym osób uznanych za pracowników w rozumieniu ustawy są zaś dalekosiężne. Ten sam punkt widzenia należy odnieść do sytuacji zatrudnienia pracownika na podstawie umowy cywilnoprawnej przez osobę trzecią w razie wykonywania pracy na rzecz pracodawcy.

U źródeł wprowadzenia w życie art. 8 ust. 2a ustawy systemowej legło dążenie do ograniczenia korzystania przez pracodawców z umów cywilnoprawnych celem zatrudnienia własnych pracowników dla realizacji tych samych zadań, które wykonują oni w ramach łączącego strony stosunku pracy, aby w ten sposób ominąć ograniczenia wynikające z ochronnych przepisów prawa pracy (m.in. w zakresie reglamentacji czasu pracy) oraz uniknąć obciążeń z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne od tych umów. Chodziło również o ochronę pracowników przed skutkami zmian podmiotowych po stronie zatrudniających w trakcie procesu świadczenia pracy, polegających na przekazywaniu pracowników przez macierzystego pracodawcę innym podmiotom (podwykonawcom), którzy zatrudniają pracowników w ramach umów cywilnoprawnych w ogóle nieobjętych obowiązkiem ubezpieczeń społecznych (umowa o dzieło) lub zwolnionych z tego obowiązku w zbiegu ze stosunkiem pracy (umowa agencyjna, umowa zlecenia lub inna umowa o świadczenie usług, do której stosuje się przepisy o zleceniu).

W art. 8 ust. 2a ustawy systemowej posłużono się jednak konstrukcją, szerokiego rozumienia pojęcia pracownika na gruncie unormowań tego aktu. Objęcie definicją pracownika (dla potrzeb ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) nie tylko pracowników w znaczeniu, jakie temu pojęciu nadają przepisy Kodeksu pracy, ale także osób zatrudnionych na podstawie umów cywilnoprawnych (agentów, zleceniobiorców, wykonawców dzieła) oznacza jednocześnie rozszerzenie pracowniczego tytułu obowiązkowego podlegania ubezpieczeniom społecznym. Tytułem tym przestaje być jedynie stosunek pracy, o jakim mowa w art. 22 § 1 k.p. w związku z art. 8 ust. 1 ustawy systemowej, a staje się – w okolicznościach opisanych hipotezą normy art. 8 ust. 2a ustawy – szersza

wież prawną między pracownikiem i pracodawcą, a nawet między pracownikiem, pracodawcą i osobą trzecią. Wprowadzając do ustawy systemowej regulację art. 8 ust. 2a, ustawodawca nie miał na celu objęcia powszechnym systemem ubezpieczeń społecznych również tej grupy zawodowej, gdyż – poza wykonawcami dzieła – osoby wymienione w cytowanym przepisie są już z mocy art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy podmiotami obowiązkowych ubezpieczeń - emerytalnego i rentowych. W konsekwencji umowy agencji, zlecenia, inne umowy, do których na podstawie Kodeksu cywilnego stosuje się przepisy o zleceniu, oraz umowy o dzieło, zawarte lub wykonywane na rzecz własnego pracodawcy, nie stanowią samodzielnych tytułów obowiązkowego podlegania ubezpieczeniom społecznym pracownika, o jakim mowa w art. 8 ust. 2a ustawy. Nie mamy też do czynienia ze zbiegiem tytułów ubezpieczenia społecznego w rozumieniu art. 9 ustawy. Norma art. 8 ust. 2a wykreowała nie tylko szerokie pojęcie „pracownika”, ale także szeroką definicję pracowniczego tytułu obowiązkowych ubezpieczeń społecznych. Tytułem tym jest łączący pracodawcę z pracownikiem stosunek pracy (który w układzie warunkującym powstanie obowiązku ubezpieczeń społecznych ma podstawowe znaczenie) oraz dodatkowo umowa cywilnoprawna zawarta przez pracownika z pracodawcą lub z osobą trzecią, ale wykonywana na rzecz pracodawcy. Konsekwencją tej konstrukcji jest przypisanie pracodawcy roli płatnika składek – także w odniesieniu do tej części przychodów pracownika, których źródłem jest umowa cywilnoprawna.

Hipotezą art. 8 ust. 2a ustawy objęte są dwa rodzaje relacji pomiędzy zainteresowanymi podmiotami. Pierwszą jest sytuacja, gdy oba stosunki (pracowniczy i cywilnoprawny) dotyczą tych samych podmiotów, jednocześnie występujących wobec siebie w roli pracodawcy-zleceńodawcy i pracownika-zleceńobiorcy, drugą zaś sytuacja, gdy na istniejący stosunek pracy nakłada się stosunek cywilnoprawny między pracownikiem i osobą trzecią, na podstawie którego pracownik wykonuje pracę na rzecz pracodawcy w ramach łączącej go z ową osobą trzecią (zleceńodawcą) umownej więzi prawnej. W tym ostatnim przypadku pracodawca jest rzeczywistym beneficjentem pracy świadczonej przez pracownika-zleceńobiorcę, bez względu na to, czy w trakcie jej wykonywania pracownik pozostawał pod faktycznym kierownictwem pracodawcy i czy korzystał z

jego majątku. Określone hipotezą normy art. 8 ust. 2a ustawy systemowej dwie sytuacje faktyczne, w jakich może się znaleźć osoba, do której przepis ten jest adresowany (pracownik wykonujący pracę na podstawie wymienionych umów cywilnoprawnych zawartych z pracodawcą oraz omów cywilnoprawnych zawartych wprawdzie z osobą trzecią, ale gdy praca jest świadczona na rzecz pracodawcy), mają równorzędny charakter z punktu widzenia skutków opisanych dyspozycją omawianej normy prawnej. Oznacza to, że konsekwencje prawne na gruncie ustawy systemowej, wynikające z realizacji takich umów, muszą być takie same – dla celów ubezpieczeń społecznych zarówno wykonywanie pracy na podstawie umów cywilnoprawnych zawartych z pracodawcą, jak i zawartych wprawdzie z osobą trzecią, ale gdy praca wykonywana jest na rzecz pracodawcy, jest traktowane tak, jak świadczenie pracy w ramach klasycznego stosunku pracy łączącego jedynie pracownika z pracodawcą.

Żaden z przepisów ustawy systemowej nie upoważnia do postawienia tezy o możliwości różnicowania pojęcia płatnika składek w odniesieniu do sytuacji faktycznych, o jakich mowa w art. 8 ust. 2a ustawy i przyjęcia, że w przypadku wykonywania pracy na podstawie jednej z wymienionych w tym unormowaniu umów cywilnoprawnych przez osobę, która umowę tę zawarła z własnym pracodawcą, należy osobę taką traktować za pracownika podmiotu, z którym łączy ją stosunek pracy, a w przypadku wykonywania pracy na podstawie umowy cywilnoprawnej przez osobę, która umowę tę zawarła wprawdzie z innym podmiotem, lecz w jej ramach wykonuje pracę na rzecz macierzystego pracodawcy, należy osobę taką uważać za pracownika podmiotu będącego stroną stosunku cywilnoprawnego (zleceńodawcy).

Przepisy ustawy systemowej nie definiują pojęcia „płatnik składek”, aczkolwiek w art. 4 pkt 2 lit. a-z wymieniono enumeratywnie wszystkie podmioty mające ten status. Z całokształtu unormowań tego aktu można natomiast wysnuć wniosek, że płatnikiem jest osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna zobowiązana do comiesięcznego obliczenia, pobrania i przekazania do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych składek na ubezpieczenia ze środków ubezpieczonego oraz własnych lub będących w jej dyspozycji (I. Jędrasik–Jankowska, Pojęcia i konstrukcje prawne ubezpieczenia społecznego, tom I, Warszawa 2006, s. 42).

Jednym z owych płatników jest w myśl art. 4 pkt 2a ustawy pracodawca. W żadnym z przepisów ustawy systemowej nie zamieszczono jednak własnej, autonomicznej definicji tego pojęcia. Na potrzeby regulacji omawianego aktu (a więc także jego art. 8 ust. 2a) należy zatem stosować termin „pracodawca” w znaczeniu, jakie nadaje mu art. 2 Kodeksu pracy. Według tego przepisu pracodawcą jest osoba fizyczna oraz jednostka organizacyjna, nawet nieposiadająca osobowości prawnej, jeśli zatrudnia pracowników. Tak zdefiniowany pracodawca jest z mocy art. 4 pkt 2a ustawy systemowej płatnikiem składek dla wszystkich pracowników w rozumieniu tego aktu, a zatem także dla tych, o jakich mowa w art. 8 ust. 2a, w tym dla pracowników pozostających z nim w stosunku pracy i jednocześnie wykonujących na jego rzecz pracę w ramach umów cywilnoprawnych zawartych z osobą trzecią.

Za słusznością powyższego poglądu przemawia także zawarta w art. 18 ustawy systemowej regulacja problematyki podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, a wobec odesłania z art. 20 ust. 1 – także na ubezpieczenia chorobowe i wypadkowe. Skoro w sytuacjach, o jakich mowa w art. 8 ust. 2a ustawy, mamy do czynienia z jednym, szeroko ujętym pracowniczym tytułem obowiązkowego podlegania ubezpieczeniom społecznym, w art. 20 ust. 1a ustawy nakazano – w odniesieniu do osób wymienionych w tym ostatnim przepisie – uwzględnienie w postawie wymiaru składek również przychodu z tytułu umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia albo umowy o dzieło. Oznacza to, że w przypadku pracowników, o jakich mowa w art. 8 ust. 2a ustawy, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne stanowi łączny przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych (art. 4 pkt 10 w związku z art. 18 ust. 1 ustawy), uzyskany z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy, i wspomnianych umów cywilnoprawnych. W myśl art. 17 ust. 1 ustawy na płatniku (w tym przypadku – na pracodawcy) spoczywa zaś obowiązek obliczania, rozliczania i przekazywania składek do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Przytoczone obszernie fragmenty uzasadnienia wydanych wcześniej wyroków w sprawach analogicznych do sprawy obecnie przedstawianej w skardze kasacyjnej pozwalają na ocenę, że skarga ta nie zasługuje na przyjęcie jej do rozpoznania. Wskazane przez skarżącą przepisy prawa materialnego były

przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego i to w wielu orzeczeniach, a wyrażone w tym zakresie poglądy są jednolite. Autor skargi kasacyjnej nie przedstawił argumentów jurydycznych przemawiających za ewentualną zmianą dotychczasowej linii orzeczniczej.

Z tych względów na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono - uwzględnivszy uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2019 r., III UZP 9/19, (OSNP 2020, nr 10, poz. 109) - zgodnie z art. 108 § 1 k.p.c. i art. 98 § 1 i 1¹ k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. w zw. z oraz § 20 w związku § 2 pkt 5 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1935 ze zm.).

(J.K.)

[a.ł]